

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

مدیریت کل عملیات پولی و اعتباری

اداره تأمین مالی زنجیره تولید

دستورالعمل

«ارائه خدمات تأمین مالی زنجیره تأمین توسط مؤسسات اعتباری»

بسمه تعالی

«دستورالعمل ارائه خدمات تأمین مالی زنجیره تأمین توسط مؤسسات اعتباری»

به استناد مواد ۱۰ و ۱۱ قانون پولی و بانکی کشور مبنی بر مسئولیت بانک مرکزی در تنظیم و اجرای سیاست پولی و اعتباری کشور و نظارت بر بانکها و مؤسسات اعتباری و با هدف بهبود عملکرد بانکها و افزایش کارایی سیاستهای اعتباری شبکه بانکی کشور و سیاست گذاری در جهت تعادل بخشی به ترازنامه بانکها و بهبود شاخصهای سلامت شبکه بانکی و کمک به بهبود تأمین مالی زنجیره‌های تأمین، «دستورالعمل ارائه خدمات تأمین مالی زنجیره تأمین توسط مؤسسات اعتباری» که از این پس به اختصار «دستورالعمل» نامیده می‌شود در ۲۴ ماده و ۷ تبصره به شرح ذیل ابلاغ می‌شود.

فصل یکم - تعاریف

ماده ۱- در این دستورالعمل، عبارتها در معانی مشروح زیر استفاده شده است:

۱-۱- بانک مرکزی: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران؛

۱-۲- مؤسسه اعتباری: بانک یا مؤسسه اعتباری غیربانکی که به موجب قانون یا با مجوز بانک مرکزی تأسیس شده و تحت نظارت بانک مرکزی می‌باشد؛

۱-۳- زنجیره تأمین: شبکه‌ای بین تولیدکنندگان و تأمین‌کنندگان آنان که اقدام به تولید و توزیع محصولات معین برای خریدار نهایی می‌کنند. این شبکه شامل طیفی از فعالیتها، افراد، نهادها، اطلاعات و منابع می‌باشد که توسط وزارتخانه مربوطه تعریف می‌شود.

۱-۴- تأمین مالی زنجیره تأمین: به‌کارگیری روشها و عملیات تأمین مالی و کاهش ریسک در جهت بهینه‌سازی مدیریت سرمایه در گردش و نقدینگی جریان‌یافته در فرایندها و مبادلات زنجیره تأمین؛

۱-۵- شیوه‌های تأمین مالی زنجیره تأمین: شیوه‌هایی مانند تنزیل اسناد دریافتنی توسط دارنده اسناد، خرید دین، عاملیت (که مبتنی بر شیوه‌های تأمین مالی مطالبات فروشنده کالا و خدمت از طریق مؤسسه اعتباری می‌باشد)، عاملیت معکوس (که مبتنی بر شیوه‌های تأمین مالی تعهدات خریدار نزد فروشنده از طریق مؤسسه اعتباری می‌باشد)، پرداخت تسهیلات و اوراق بهادارسازی اسناد دریافتنی توسط مؤسسه اعتباری، اقدام به تأمین مالی سرمایه در گردش بنگاه‌های تولیدی فعال در زنجیره تأمین می‌کند.

۱-۶- ابزار تأمین مالی زنجیره تأمین: ابزارهایی مانند برات الکترونیکی، سفته الکترونیکی، کارت اعتباری، اعتبار اسنادی داخلی مدت‌دار، اوراق گواهی اعتبار مولد و سایر ابزارهای مالی و تجاری مجاز که مؤسسه اعتباری با به‌کارگیری آن می‌تواند اقدام به ارائه خدمات تأمین مالی زنجیره‌ای و گردش اعتبار در طول زنجیره‌های تأمین نماید؛

۱-۷- مشتری: اشخاص فعال در زنجیره تأمین از قبیل بنگاه‌های تولیدی، شبکه فروش و تأمین‌کنندگان که متقاضی دریافت خدمات تأمین مالی زنجیره تأمین می‌باشند؛

۱-۸- بنگاه: واحدهای اقتصادی که به تولید کالا و خدمت اشتغال دارند؛

۱-۹- تأمین‌کننده: هر واحد اقتصادی در زنجیره تأمین که مواد اولیه، قطعات، ملزومات و خدمات مورد نیاز واحدهای تولیدی را فراهم می‌کند؛

۱-۱۰- درگاه امن غیرحضوری بانک: برنامه‌های کاربردی از قبیل اینترنت بانک، همراه بانک یا سایر برنامه‌های کاربردی مشابه که خدمات مرتبط با تأمین مالی زنجیره تأمین در آن پیاده‌سازی شده است.

۱-۱۱- سکوی تبادل اطلاعات: زیرساخت الکترونیکی و برنامه‌های کاربردی که امکان تبادل اطلاعات تجاری بین اجزای زنجیره تأمین را فراهم می‌نماید.

فصل دوم - ضوابط ارائه خدمات

ماده ۲- مؤسسه اعتباری پس از تصویب هیئت‌مدیره خود، می‌تواند بر اساس مفاد «دستورالعمل» و سایر شیوه‌نامه‌ها و ضوابط اجرایی ابلاغ شده از جانب بانک مرکزی در این زمینه، نسبت به ارائه خدمات در زمینه تأمین مالی زنجیره تأمین به بنگاه‌های تولیدی فعال در زنجیره‌های تأمین، اقدام کند.

ماده ۳- خدمات قابل ارائه توسط مؤسسه اعتباری در زمینه تأمین مالی زنجیره‌های تأمین شامل صدور ابزارهای تأمین مالی زنجیره تأمین برای بنگاه‌های تولیدی جهت خرید مواد اولیه از تأمین‌کنندگان، ایجاد سکوی تبادل اطلاعات بین اجزای زنجیره‌های تأمین، ارائه خدمات مدیریت سرمایه در گردش تعهدی به بنگاه‌های زنجیره تأمین، انجام امور مربوط به خرید و فروش و انتقال اسناد مالی و تجاری متعلق به شرکت‌ها و بنگاه‌های زنجیره‌های تأمین به وکالت از مشتریان در چارچوب قراردادهای فی‌مابین مؤسسه اعتباری و مشتریان، طراحی و ابداع راهکارها و نوآوری‌های مالی مربوط به تأمین مالی زنجیره‌ای در چارچوب سیاست‌های بانک مرکزی با هدف افزایش کارایی تأمین مالی و کاهش هزینه تأمین مالی بنگاه‌ها، ارائه خدمات مدیریت ریسک زنجیره تأمین، مدیریت سبد دارایی‌های مالی بنگاه‌های زنجیره تأمین و سایر امور بانکی و اعتباری مربوط به بنگاه‌های زنجیره تأمین می‌باشد.

تبصره - نوآوری در نحوه ارائه خدمات تأمین مالی زنجیره‌ای توسط مؤسسه اعتباری، مشروط به انطباق با ضوابط و دستورالعمل‌های جاری، مجاز است.

ماده ۴- مؤسسه اعتباری موظف است حسب درخواست بانک مرکزی کلیه اطلاعات در زمینه ارائه خدمات تأمین مالی زنجیره تأمین شامل جزئیات مربوط به سگوی تبادل اطلاعات، نحوه مشارکت با سایر مؤسسات اعتباری و بازار سرمایه، جزئیات ابزارها و زیرساخت‌های مالی و تجاری مورد استفاده جهت ارائه خدمات به مشتریان، نحوه تسویه و تبادل اسناد مالی و تجاری، شرح خدمات قابل ارائه در خصوص مدیریت مالی زنجیره‌های تأمین و نحوه برون‌سپاری خدمات مورد نیاز در زمینه پشتیبانی تأمین مالی زنجیره‌ای به سایر اشخاص را برای تأیید به بانک مرکزی ارائه کند.

ماده ۵- مؤسسه اعتباری موظف است سازوکارهای لازم برای کنترل داخلی، امنیت اطلاعات، حسابرسی، بررسی و مدیریت ریسک فرایندهای تأمین مالی زنجیره‌های تأمین را پیش‌بینی و اجرا نماید و در هر یک از زمینه‌های مذکور، گزارش‌های مستقل را بررسی و مستند نماید و پس از تأیید در هیئت‌مدیره مؤسسه اعتباری، به صورت منظم و در پایان هر فصل به «بانک مرکزی» ارائه کند.

ماده ۶- تمامی فعالیت‌های مؤسسه اعتباری در زمینه تأمین مالی زنجیره تأمین، اعم از فعالیت‌هایی که رأساً توسط مؤسسه اعتباری انجام می‌شود یا هرگونه اموری که توسط مؤسسه اعتباری به سایر اشخاص برون‌سپاری می‌شود، باید انطباق کامل با قوانین و مقررات جاری به ویژه مقررات و ضوابط نظارتی و اعتباری، مقررات ناظر بر نظام‌های پرداخت، قوانین و مقررات مبارزه با پول‌شویی و نظایر آن داشته باشد.

ماده ۷- مؤسسه اعتباری مکلف است فرایندهای مربوط به شناسایی مشتری را مطابق با قوانین و مقررات مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم تهیه، تنظیم و اجرا نماید.

ماده ۸- مؤسسه اعتباری موظف به اعتبارسنجی بنگاه تولیدی متقاضی اعتبار است؛ به نحوی که اعتبارسنجی مبین اهلیت و توان اعتباری وی باشد. مؤسسه اعتباری مجاز به ارائه خدمات اعتباری بیش از اهلیت و توان اعتباری متقاضی نیست.

ماده ۹- مؤسسه اعتباری موظف است پیش از ارائه خدمات تأمین مالی زنجیره تأمین به مشتری، وضعیت تسهیلات و تعهدات غیرجاری و چک برگشتی مشتری را از سامانه‌های نزد بانک مرکزی استعلام نماید. ارائه خدمات به مشتریان بدحساب، موضوع آئین‌نامه وصول مطالبات غیرجاری مؤسسات اعتباری، مجاز نیست.

ماده ۱۰- مؤسسه اعتباری موظف است پیش از ارائه خدمات تأمین مالی زنجیره تأمین، حدود تعیین‌شده در ضوابط و مقررات ابلاغی از سوی بانک مرکزی از جمله «آیین‌نامه تسهیلات و تعهدات اشخاص مرتبط»، «آیین‌نامه تسهیلات و تعهدات کلان»، «دستورالعمل محاسبه سرمایه نظارتی و کفایت سرمایه مؤسسات اعتباری» و «دستورالعمل سرمایه‌گذاری مؤسسات اعتباری» را بررسی و از رعایت آن‌ها اطمینان کامل حاصل نمایند.

تبصره - هریک از ابزارهای تأمین مالی زنجیره تأمین که دارای مقررہ یا دستورالعمل مصوب می‌باشد، در این خصوص تابع مقررات مربوطه است.

ماده ۱۱- مؤسسه اعتباری موظف است پیش از اعطای اعتبار به بنگاه تولیدی، با توجه به اهلیت و توان اعتباری وی، مطابق با ضوابط و مقررات جاری، وثایق و تضامین کافی اخذ کند.

ماده ۱۲- مؤسسه اعتباری می‌تواند به منظور ارائه خدمات و اجرای شیوه‌های تأمین مالی زنجیره تأمین، رأساً یا با مشارکت سایر مؤسسات اعتباری، بخشی از خدمات مورد نیاز خود از قبیل طراحی، ایجاد، توسعه و راهبری سکوی تبادل اطلاعات بین اجزای زنجیره تأمین، ایجاد و نگهداری بانک اطلاعات مشتریان، داده‌پردازی و داده‌کاوی گردش مالی و تجاری مربوط به زنجیره‌های تأمین و سایر نیازهای فناوری اطلاعات مرتبط با تأمین مالی زنجیره‌ای را به اشخاص ذی‌صلاح، برون‌سپاری کند.

تبصره - مسئولیت ناشی از برون‌سپاری خدمات مورد نیاز مؤسسه اعتباری به سایر اشخاص، به لحاظ انطباق با قوانین و مقررات، ملاحظات مربوط به حفظ محرمانگی و امنیت اطلاعات، مدیریت ریسک و سایر مخاطرات احتمالی، بر عهده مؤسسه اعتباری است.

ماده ۱۳- فرایندهای تسویه مربوط به تأمین مالی زنجیره‌های تأمین، با رعایت الزامات شبکه خدمات پرداخت و از طریق سامانه‌های بانک مرکزی انجام می‌شود.

ماده ۱۴- نرخ سود و کارمزد خدمات ارائه شده در فرایندهای مرتبط با تأمین مالی زنجیره تولید در چارچوب ضوابط ابلاغی بانک مرکزی است.

فصل سوم - فرایند ارائه خدمات

ماده ۱۵- مؤسسه اعتباری، حسب شیوه‌نامه‌های ابلاغی بانک مرکزی و در چارچوب توافق با مشتری، به منظور تسویه اعتباری خرید مواد اولیه یا خدمات مورد نیاز بنگاه‌های تولیدی، پس از دریافت و تکمیل اسناد و مدارک مشروع در شیوه‌نامه‌های اجرایی و انجام مراحل لازم از قبیل ثبت درخواست مشتری، اعتبارسنجی، تعیین وثایق، وثیقه‌سپاری و تعیین میزان حد اعتباری، اقدام به صدور ابزارهای تأمین مالی زنجیره تأمین می‌نماید. فرایند گردش اعتبار در طول زنجیره تأمین، متناسب با جریان تولید کالا و خدمت و حسب تقاضای مشتریان، توسط مؤسسه اعتباری مدیریت می‌شود.

تبصره - مؤسسه اعتباری باید شیوه‌هایی را بکار بگیرد که فرایند تأمین مالی سرمایه در گردش بنگاه‌ها، مبتنی بر زیرساخت‌های الکترونیکی، متکی به بانک‌های اطلاعاتی معاملات مشتریان، مستند به خرید و فروش واقعی

کالا و خدمت، با رعایت پیوستگی فرایند تأمین مالی در طول زنجیره، با تأکید بر گردش منابع در داخل زنجیره صورت گیرد.

ماده ۱۶- مؤسسه اعتباری می‌تواند به منظور ارائه خدمات تأمین مالی زنجیره تأمین و گردش اعتبار در طول زنجیره‌های تأمین، از ابزارهایی مانند برات الکترونیکی، کارت اعتباری، اعتبار اسنادی داخلی مدت‌دار، اوراق گواهی اعتبار مولد و سایر ابزارهای مالی و تجاری مجاز استفاده کند.

ماده ۱۷- مؤسسه اعتباری موظف است هنگام صدور ابزار تأمین مالی زنجیره تأمین، مدارک لازم برای شناسایی مشتری و سایر مدارک لازم حسب مقررات و شیوه‌نامه‌های بانک مرکزی را دریافت کند.

تبصره - مؤسسه اعتباری می‌تواند مدارک موضوع ماده ۱۷ این دستورالعمل را به شیوه الکترونیکی و مبتنی بر سکوی تبادل اطلاعات، مشروط به رعایت دستورالعمل موضوع تبصره (۳) ماده (۹۱) آیین‌نامه اجرایی ماده (۱۴) الحاقی قانون مبارزه با پولشویی، اخذ نماید.

ماده ۱۸- به منظور افزایش کارایی در تأمین مالی زنجیره تأمین و در چارچوب مفاد این دستورالعمل و سایر مقررات و ضوابط ابلاغی بانک مرکزی، مؤسسه اعتباری حسب توافق و بنا به درخواست مشتری می‌تواند در مراحل مختلف فرایند تأمین مالی زنجیره‌ای، اقدام به ایجاد/ تخصیص اعتبار، تضمین، انتقال، تنزیل و تسویه ابزارهای تأمین مالی زنجیره تأمین نماید.

تبصره ۱- تنزیل اسناد مدت‌دار، در قالب عقود مجاز و پس از استعلام از سامانه‌های بانک مرکزی مبنی بر اصالت و صحت اسناد و اخذ تأییدیه از طریق سامانه‌های بانک مرکزی از ادارات مرکزی مؤسسه اعتباری مبنی بر عدم تنزیل قبلی آن، امکان‌پذیر است.

تبصره ۲- حداکثر نرخ قابل اعمال برای تنزیل اسناد مدت‌دار، مطابق با مصوبات شورای پول و اعتبار می‌باشد.

ماده ۱۹- مؤسسه اعتباری موظف است پیش از ارائه خدمات تأمین مالی زنجیره تأمین، زیرساخت‌ها و زمینه‌های لازم را جهت به‌کارگیری «درگاه امن غیرحضوری بانک»، امضای دیجیتال و سایر الزامات ارائه خدمات تأمین مالی زنجیره تأمین به مشتریان به صورت غیرحضوری، فراهم کند.

فصل چهارم - رصد و پایش

ماده ۲۰- مؤسسه اعتباری موظف است هرگونه آمار، اطلاعات، اسناد، مدارک، گزارش مالی، گزارش فعالیت، رونوشت قرارداد با مشتری و نظایر آن را به درخواست بانک مرکزی ارائه نماید و امکان دسترسی برخط بانک مرکزی را به داده‌ها و اطلاعات خود فراهم نماید.

ماده ۲۱- مؤسسه اعتباری به طریق و کیفیتی که بانک مرکزی اعلام می‌کند، موظف است شرایطی فراهم کند که تمامی معاملات و نقل و انتقال اسناد تجاری و مالی به طور شفاف قابل رصد و گزارش‌گیری باشد و تمامی جزئیات اطلاعات مالی و اعتباری مربوط به عملیات تأمین مالی زنجیره تأمین اعم از صدور هرگونه اسناد تجاری و مالی، ظهرنویسی، انتقال اسناد، تنزیل اسناد، توثیق و تسویه، در سامانه‌های برخط تعیین شده توسط بانک مرکزی ثبت شود.

تبصره - مؤسسه اعتباری موظف است قبل از ارائه خدمات تأمین مالی زنجیره تأمین، زیرساخت‌ها و الزامات مورد نیاز جهت اتصال به سامانه‌های ذی‌ربط در بانک مرکزی را فراهم نماید.

ماده ۲۲- در صورت تخطی مؤسسه اعتباری از مفاد این دستورالعمل یا سایر مقررات ذی‌ربط و عدم ارائه اطلاعات یا ارائه اطلاعات نادرست و یا عدم رعایت نسبت‌ها و حدود ابلاغ شده بانک مرکزی و نظایر آن توسط مؤسسه اعتباری، حسب مورد نسبت به اعمال مجازات انتظامی موضوع ماده (۴۴) قانون پولی و بانکی کشور و اصلاحات بعدی آن اقدام می‌شود.

ماده ۲۳- شیوه‌نامه اجرایی شیوه‌ها و ابزارهای تأمین مالی زنجیره تأمین پس از تصویب در کمیسیون اعتباری و تأیید هیئت عامل بانک مرکزی، جهت اجرا به مؤسسه اعتباری ابلاغ خواهد شد.

ماده ۲۴- سایر موارد مربوط به فرایند ارائه خدمات تأمین مالی زنجیره تأمین که در این دستورالعمل به آن اشاره نشده است، تابع قوانین موضوعه، آیین‌نامه‌ها، ضوابط و مقررات ابلاغی از سوی بانک مرکزی و سایر قوانین جاری در کشور است.

این دستورالعمل مشتمل بر ۴ فصل، ۲۴ ماده و ۸ تبصره در جلسه مورخ ۱۴۰۰/۰۹/۲۱ کمیسیون اعتباری تصویب و هیئت عامل بانک مرکزی نیز ابلاغ آن به شبکه بانکی کشور را مورد تأیید قرار داد.